

DECIZIE

04 decembrie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Oleg Sternioală
Ala Cobăneanu
Galina Stratulat
Svetlana Filincova
Victor Burduh

examinând recursul declarat de Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Sapojnic, Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Victor Polejaev, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari, Mihail Cristal, intervenienți principali Ivan Grosu, Eugenia Aga, Ivan Lozan, Constantin Gîțlan, Nicolai Lozan, Alexandr Cojucari, Raisa Manea, Raisa Lozan, Ivan Sîrbulenco, Fevronia Lozan, Victoria Lozan, Raisa Murzac, Ion Serbulenco, Elena Serbulenco împotriva Primăriei satului Cosăuți, raionul Soroca, Ion Palii, Victor Tașnic, Aurel Lupu, Alexandru Sîrghii, Andrian Dumitraș, Lilia Șestacov, Alexandru Mărîi, Svetlana Zgardan, Larisa Topală, Anatolie Sinchevici, Oficiul Cadastral Teritorial Soroca cu privire la declararea actelor ca fiind nule,

împotriva deciziei din 04 iunie 2019 a Curții de Apel Bălți,

c o n s t a t ă:

La 25 aprilie 2016, Anatolie Sapojnic, Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Victor Polejaev, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Andrei Cristal, Iacov Revenco, Grigore Cojocari, Mihail Cristal și avocatul Boris Onica au depus cerere de chemare în judecată împotriva Primăriei sat. Cosăuți, rl Soroca, Ion Palii, Victor Tașnic, Aurel Lupu, Alexandru Sîrghii, Andrian Dumitraș, Lilia Șestacov, Alexandru Mărîi, Svetlana Zgardan, Larisa Topală, Anatolie Sinchevici, Oficiul Cadastral Teritorial Soroca solicitând declararea ca fiind nulă dispoziția Primarului sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 „Cu privire la instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate” cu anularea tuturor tranzacțiilor cu privire la înstrăinarea bunurilor materiale, declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu Victor Tașnic, după cum urmează: - nr. 329 din 04 septembrie 2015 a cotei valorice de 16,87% și 18,9% din bunul imobil

cu număr cadastral xxxxx și xxxxx; - nr. 339 din 07 septembrie 2015 a cotei valorice de 12,45% și 13,95% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx și xxxxx; - nr. 324 din 03 septembrie 2015 a cotei valorice de 34,79% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; - nr. 324 din 03 septembrie 2015 a cotei valorice de 38,98% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx 6; declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu Alexandru Sîrghii nr. 325 din 03 septembrie 2015, nr.331 din 04 septembrie 2015, nr. 338 din 07 septembrie 2015 a cotei valorice de 71,88% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; declararea nulității contractului de vânzare-cumpărare încheiat cu Anatolie Sinchevici nr. 170 din 10 iunie 2015 a cotei valorice de 15,27% din bunul imobil cu numere cadastrale xxxxx și xxxxx; compensarea cheltuielilor de judecată. Totodată, au indicat despre posibilitatea formulării unor noi acțiuni ulterior, la obținerea actelor necesare.

În motivarea acțiunii, reclamanții au invocat că prin dispoziția primarului sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 în mod ilegal s-a decis instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate-CAP „Avangard”, care a fost obligată să evalueze prețul fiecărui bun material ce le aparține lor și altor cotași, foști membri ai gospodăriei menționate. Ulterior, au fost dispuse spre vânzare cu diminuarea considerabilă a costului acestora până la 60%. Majoritatea membrilor comisiei, în mod abuziv, folosind calitatea de membru al comisiei, au procurat la un preț mic stabilit de ei, fără acordul celorlalți cotași, următoarele bunuri: moara, sediul fostei brigăzi de tractoare, depozitele pentru cereale (tocul), încăperile fostului complex pentru creșterea vitelor. Astfel, bunurile ce le aparțin cu drept de proprietate, sub pretextul că sunt bunuri nesolicitate, reclamanții cu concursul Primăriei Cosăuți, le-au procurat, prin ce au fost cauzate prejudicii considerabile.

Totodată, a menționat că dispoziția Primăriei vine în contradicție cu prevederile Legii nr. 387-XV din 25 noiembrie 2004 privind transmiterea valorilor mobiliare și a cotelor de participare nesolicitate în condițiile Legii nr.392-XIV din 13 mai 1999. Or, conform art. 3 alin.(1) din Legea nr. 387-XV din 25 noiembrie 2004, atribuirea patrimoniului întreprinderii agricole lichidate deținătorilor de cote-părți valorice se efectuează de către comisia de inventariere, repartizare și atribuire a patrimoniului, valabilă până la 01 mai 2006. Astfel, patrimoniul fostei gospodării agricole CAP „Avangard” a fost repartizat cu organizarea concursului grupurilor de cotași, având reprezentanții lor, conform listei proprietarilor cotelor-părți valorice întocmite la momentul distribuirii patrimoniului. La momentul distribuirii patrimoniului fostei gospodării agricole CAP „Avangard”, au rămas nesolicitate bunuri materiale în sumă de 706987 de lei. În acest sens, bunul material-grajdul nr.11 în valoare de 144400 de lei a fost rezervat pentru datoriile istorice ale CAP „Avangard” către SA „Fertilitate-Călărași”, care au fost achitate. Restul bunurilor au fost solicitate de către cotași imediat după lichidarea gospodăriei agricole, conform contractelor de arendă înregistrate la Primăria sat. Cosăuți.

Reclamanții au afirmat că prin emiterea dispoziției sus-menționate primarul a depășit atribuțiile prevăzute de Legea cu privire la administrația publică locală, deoarece nu avea dreptul de a constitui astfel de comisie și a o împuternici cu evaluarea bunurilor materiale. Or, evaluarea bunurilor materiale intră în competența centrelor de expertize judiciare sau experți independenți, licențiați în acest domeniu.

La fel, au precizat că s-au adresat Primăriei sat. Cosăuți cu solicitarea de a fi anulată dispoziția, totodată, au pretins eliberarea copiilor contractelor de vânzare-cumpărare a bunurilor materiale-cotele valorice, însă au primit refuz conform răspunsurilor datate cu 18 martie 2016. De asemenea, s-au adresat la Oficiul Cadastral Teritorial pentru a li se prezenta numerele cadastrale a bunurilor vândute, însă nu au primit nici un răspuns.

Reclamanții au indicat la existența următoarelor contracte de vânzare-cumpărare încheiate: cu Victor Tașnic: - nr. 329 din 04 septembrie 2015 a cotei valorice de 16,87% și 18,9% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx și xxxxx; - nr. 339 din 07 septembrie 2015 a cotei valorice de 12,45% și 13,95% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; - nr. 324 din 03 septembrie 2015 a cotei valorice de 34,79% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; - nr. 324 din 03 septembrie 2015 a cotei valorice de 38,98% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; cu Alexandru Sîrghii: nr. 325 din 03 septembrie 2015, nr.331 din 04 septembrie 2015, nr. 338 din 07 septembrie 2015 a cotei valorice de 71,88% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; cu Anatolie Sinchevici nr. 170 din 10 iunie 2015 a cotei valorice de 15,27% din bunul imobil cu numere cadastrale xxxxx.

Reclamanții cu referire la prevederile art. 217 alin.(1), art.220 alin.(1), art.228 alin.(1) Cod civil, au opinat că Primăria sat. Cosăuți și cumpărătorii, anume prin comportamentul lor dolosiv și viclean au obținut patrimoniul sub forma cotelor-valorice ce le aparține din bunurile revenite din fosta gospodărie.

La 23 noiembrie 2017, Ivan Grosu, Eugenia Aga, Ivan Lozan, Constantin Gîtlan, Nicolai Lozan, Alexandr Cojucari, Raisa Manea, Raisa Lozan, Ivan Sîrbulenco, Fevronia Lozan, Victoria Lozan, Raisa Murzac, Ion Serbulenco, Elena Serbulenco au depus o cerere în temeiul art. 65 Cod de procedură civilă, de intervenire în calitate de intervenienți principali, motivând totodată că susțin cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Sapojnic împreună cu alți 11 reclamanți. Prin cererea înaintată s-a solicitat declararea ca fiind nulă dispoziția Primarului sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 „Cu privire la instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate” cu anularea tuturor tranzacțiilor cu privire la înstrăinarea bunurilor materiale, recunoașterea în calitate de proprietari la cota-parte comună din următoarele bunuri: depozitul m/t, depozit, complexul de tutun, complexul de tutun, moara, volovnicile, tocul vechi, gropile de silos, casa tractoriștilor, cormoțehul, depozitul materialelor chimice, amplasate pe teritoriul sat. Cosăuți, rl Soroca.

În motivarea cererii, intervenienții principali au invocat că în rezultatul privatizării, conform listelor deținătorilor cotelor-părți, și anume a: depozitului m/t, depozitului, complexului de tutun, complexului de tutun, morii, volovnicilor, tocului vechi, gropilor de silos, casei tractoriștilor, cormoțehului, depozitului materialelor chimice, la fel, le aparține împreună cu reclamanții din acțiunea inițială, cota-parte în sumă de 93735 de lei, prețul pentru anul 2000. La moment, valoarea cotei-părți din imobil este mult mai mare. Fostul primar a emis dispoziția nr. 03 din 12 ianuarie 2015 cu depășirea atribuțiilor prevăzute de Legea cu privire la administrația publică locală, prin care ilegal și neîntemeiat a fost diminuat costul cotelor-părți din bunurile materiale ce le revin din fosta gospodărie și ulterior au fost înstrăinate reclamațiilor fără a fi înștiințați. Cu referire la prevederile art. 370 Cod civil, se consideră coproprietarii bunurilor și pretind la o partajare echitabilă.

Prin încheierea din 20 septembrie 2018 a Judecătorei Soroca, sediul Central, s-a admis renunțul la acțiune al lui Andrei Cristal; s-a încetat procesul în cauza civilă la cererile depuse de Andrei Cristal și Iacov Revenco împotriva Primăriei sat. Cosăuți, rl Soroca, Ion Palii, Victor Tașnic, Aurel Lupu, Alexandru Sîrghii, Andrian Dumitraș, Lilia Șestacov, Alexandru Mărîi, Svetlana Zgardan, Larisa Topală, Anatolie Sinchevici, Oficiul Cadastral Teritorial Soroca cu privire la declararea nulității actelor juridice. Or, conform încheierii s-a menționat precum că Iacov Revenco a decedat la 13 iulie 2016.

Prin hotărârea din 20 septembrie 2018 a Judecătorei Soroca, sediul Central, s-a respins ca fiind tardivă cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Sapojnic, Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Victor Polejaev, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari, Mihail Cristal împotriva Primăriei com. Cosăuți, rl Soroca, Ion Palii, Victor Tașnic, Aurel Lupu, Alexandru Sîrghii, Andrian Dumitraș, Lilia Șestacov, Alexandru Mărîi, Svetlana Zgardan, Larisa Topală, Anatolie Sinchevici, Oficiul Cadastral Teritorial Soroca, intervenienți principali Ivan Grosu, Eugenia Aga, Ivan Lozan, Constantin Gîțlan, Nicolai Lozan, Alexandr Cojucari, Raisa Manea, Raisa Lozan, Ivan Sîrbulenco, Fevronia Lozan, Victoria Lozan, Raisa Murzac, Ion Serbulenco, Elena Serbulenco cu privire la declararea ca fiind nulă dispoziția Primarului com. Cosăuți nr. 3 din 12 ianuarie 2015 „Cu privire la instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate”; s-a respins integral ca fiind nefondată cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Sapojnic, Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Victor Polejaev, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari, Mihail Cristal, intervenienți principali Ivan Grosu, Eugenia Aga, Ivan Lozan, Constantin Gîțlan, Nicolai Lozan, Alexandr Cojucari, Raisa Manea, Raisa Lozan, Ivan Sîrbulenco, Fevronia Lozan, Victoria Lozan, Raisa Murzac, Ion Serbulenco, Elena Serbulenco cu privire la declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare nr.329 din 04 septembrie 2015, nr.339 din 07 septembrie 2015, nr.324 din 03 septembrie 2015 a cotelor valorice încheiate cu Victor Tașnic, a contractului de vânzare-cumpărare nr.325 din 03 septembrie 2015 a cotei valorice încheiat cu Alexandru Sîrghii, a contractului de vânzare-cumpărare nr.170 din 10 iunie 2015 a cotei valorice încheiat cu Anatolie Sinchevici; s-a respins integral ca fiind nefondată acțiunea intervenienților principali Ivan Grosu, Eugenia Aga, Ivan Lozan, Constantin Gîțlan, Nicolai Lozan, Alexandr Cojucari, Raisa Manea, Raisa Lozan, Ivan Sîrbulenco, Fevronia Lozan, Victoria Lozan, Raisa Murzac, Ion Serbulenco, Elena Serbulenco cu privire la recunoașterea ca fiind proprietari la cota-parte comună din bunurile imobile și anume: depozitul m/t, depozit, complexul de tutun, complexul de tutun, moara, volovnicile, tocul vechi, gropile de silos, casa tractoriștilor, cormoțehul, depozitul materialelor chimice, amplasate pe teritoriul com. Cosăuți, rl Soroca; s-a încasat în mod solidar de la Anatolie Sapojnic, Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Victor Polejaev, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari, Mihail Cristal în beneficiul Primăriei com. Cosăuți, rl Soroca, Ion Palii, Victor Tașnic, Aurel Lupu, Larisei Topală, Anatolie Sinchevici cheltuielile de judecată ce constituie suma de 20000 de lei pentru serviciile apărătorului.

Prin decizia din 04 iunie 2019 a Curții de Apel Bălți s-a respins apelul declarat de Anatolie Sapojnic, Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Victor Polejaev, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari, Mihail Cristal, reprezentați de avocatul Boris Onica și s-a menținut hotărârea din 20 septembrie 2018 a Judecătorei Soroca, sediul Central.

La 03 august 2019, prin intermediul poștei (Vol.V, f.d.200), Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari au declarat recurs împotriva deciziei din 04 iunie 2019 a Curții de Apel Bălți, solicitând admiterea recursului, anularea hotărârii primei instanțe, anularea deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei la o nouă examinare în Curtea de Apel Bălți în alt complet de judecată.

Aici este de precizat că în partea introductivă și la semnatarii recursului a fost indicat în calitate de recurent și Anatolie Sapojnic, însă ultimul nu a semnat recursul declarat (Vol.V, f.d.103-109).

În motivarea recursului, reiterând circumstanțele conform cererii de chemare în judecată, recurenții au indicat că la examinarea cauzei nu au avut parte de un proces de judecată echitabil garantat de art. 6 § 1 CEDO, care prevede că orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, într-un termen rezonabil de examinare a cauzei, obligă instanța de a proceda la un examen atent al tuturor capetelor de cerere formulate, a argumentelor și a probelor, cu aprecierea pertinentei acestora, ca fiind imperative impuse de acest articol. La examinarea cauzei în ordine de apel, instanța a aplicat eronat legea în raport cu situația reală.

Recurenții și-au exprimat dezacordul cu concluziile instanței de apel, motivând că despre existența dispoziției contestate au aflat la depunerea cererii către primarul sat. Cosăuți, după care imediat au formulat cerere prealabilă prin care au solicitat anularea dispoziției sus-menționate. Cauza civilă a fost examinată nu în baza Legii contenciosului administrativ, dar în temeiul art. 31 Cod de procedură civilă, care prevede competența instanței judecătorești de drept comun la examinarea mai multor pretenții conexe, unele dintre care sunt de competența instanței judecătorești de drept comun, iar altele de competența instanței de contencios administrativ.

La fel, au opinat că eronat a fost aplicat pct. 4 din Regulamentul cu privire la transformarea cotelor-părți valorice din proprietate comună în fracție sau procente, deoarece conform Legii cu privire la administrația publică locală, dreptul de a institui în modul stabilit comisiile speciale, este de competența autorității publice în persoana Consiliului local și nu a primarului. Mai mult, o astfel de comisie poate fi instituită la cererea deținătorilor de bunuri imobiliare, iar la caz nu au depus o de cerere pentru instituirea unei astfel de comisii, de aceea comisia nu corespunde art. 5 din Regulament.

De asemenea, au considerat neîntemeiată concluzia instanței privind încălcarea art. 3 alin. (5) al Legii nr. 387-XV din 25 noiembrie 2004 privind transmiterea valorilor mobiliare și a cotelor de participare nesolicitate în condițiile Legii nr. 392-XIV din 13 mai 1999, care prevede că cererile de solicitare a patrimoniului întreprinderii agricole lichidate vor fi prezentate de către deținătorii de cote părți valorice comisiei de inventariere, repartizare și atribuire a patrimoniului până la 01 mai 2006. Cererile prezentate după expirarea acestui termen nu se examinează. Astfel, au precizat că au primit în proprietate cotele de teren în grupurile formate la

lichidarea fostei gospodării agricole încă în anul 2000, conform listelor de atribuire a cotelor de teren anexate la materiale cauzei civile și procesului-verbal din anul 2000. Anume conform acestor liste de transmitere au fost întocmite presupusele contracte de vânzare-cumpărare a cotelor valorice de către intimați, adică presupușii cumpărători ai cotelor valorice.

Referitor la concluzia instanțelor precum că nu au fost probate acțiunile de viclenie și caracterul dolosiv la încheierea presupuselor contracte de vânzare-cumpărare a cotelor valorice, care o consideră eronată și neargumentată, au menționat că nu au încheiat cu intimații astfel de contracte, iar semnăturile din lista anexată la contractele de vânzare-cumpărare confirmă doar faptul că au semnat pentru primirea plății pentru arendă a cotelor valorice. Viclenia și dolul intimaților la întocmirea presupuselor contracte de vânzare-cumpărare a cotelor valorice se exprimă prin, faptul, că aceste liste au fost întocmite și semnate aparte de presupusul contract de vânzare-cumpărare și nu constituie un tot întreg. În afară de aceasta, au anexat la materiale cauzei și listele cotașilor decedați la momentul întocmirii contractelor de vânzare-cumpărare. Pe acest caz la moment este pornită și o cauză penală. La fel, au solicitat instanțelor judecătorești de a numi o expertiză privind evaluarea cotelor valorice cu separarea lor, însă neîntemeiat s-a respins această cerere, fără a se expune în hotărârile pronunțate.

La 21 septembrie 2019, Simion Conovali a înregistrat supliment la cererea de recurs solicitând admiterea recursului, casarea hotărârii primei instanțe, anularea deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, aplicarea directă a articolului 1 al Protocolului adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Paris, 20.III.1952).

Suplimentar s-a indicat că hotărârea primei instanțe și decizia recurată sunt ilegale și neîntemeiate, deoarece au fost adoptate cu încălcarea esențială a normelor de drept material. Instanțele judecătorești nu au aplicat legea care trebuia să fie aplicată, au aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată, au interpretat în mod eronat legea.

Instanțele ierarhic inferioare nu au stabilit corect natura raporturilor între părțile litigante, nu au constatat și elucidat pe deplin circumstanțele importante pentru justa soluționare a cauzei, nu au aplicat corect și interpretat normele de drept material, nu au examinat pricina sub toate aspectele, nu au verificat și apreciat corect probele prezentate, au apreciat eronat argumentele reclamanților. Instanțele judecătorești urmau să aplice prevederile legale în vigoare la acel moment - art. 217 alin.(1) Cod civil, art. 220 alin.(1) Cod civil, art. 228 alin. (1) Cod civil. La fel, urmau a fi aplicate prevederile art. 351 Cod civil, art.352 Cod civil. Similare și aplicabile cazului sunt prevederile legale actuale referitoare la nulitatea actului juridic și privitoare la actele de dispoziție privind bunurile proprietate comună pe cote-părți, încorporate în art. 328, 334, 341, 550-552 Cod civil. Astfel, dispoziția Primăriei sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015, formarea comisiei, evaluările arbitrare, contractele, încheierea cărora a fost determinată de comportamentul dolosiv sau viclean al uneia dintre părți, sunt acte care vădit contravin normelor imperative invocate, fiind nule și urmează a fi declarate astfel de către instanța de judecată. În ședința de judecată a fost dovedit faptul că privind bunurile proprietate comună pe cote-părți în litigiu au fost încheiate acte de dispoziție fără acordul tuturor coproprietarilor contrar cadrului legal, prin falsuri din numele persoanelor decedate și deposedarea de proporții a

coproprietarilor, acțiuni prejudiciabile intenționate care constituie subiectul urmăririi penale.

În viziunea sa, instanța judecătorească a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată și anume prevederile art. 14, 17 din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, deoarece pretențiile conexe din cererea de chemare în judecată au fost judecate de instanța de judecată de drept comun.

De asemenea, instanța judecătorească a interpretat în mod eronat legea, deoarece dispoziția Primăriei sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 este contrară și prevederilor imperative ale Legii nr. 387 din 25 noiembrie 2004 privind transmiterea valorilor mobiliare și a cotelor de participare nesolicitate în condițiile Legii nr. 392-XIV din 13 mai 1999 privind restructurarea, patrimoniului întreprinderilor agricole lichidate în urma restructurării, patrimoniului nesolicitat de deținătorii de cote părți valorice. Or, conform art. 3 alin. (5) din Lege, cererile de solicitare a patrimoniului întreprinderii agricole lichidate vor fi prezentate de către deținătorii de cote-părți valorice comisiei de inventariere, repartizare și atribuire a patrimoniului până la data de 1 mai 2006. Cererile prezentate după expirarea acestui termen nu se examinează. Ca urmare, este vădit faptul că prin emiterea dispoziției nr. 03 din 12 ianuarie 2015 au fost depășite atribuțiile stipulate în Legea cu privire la administrația publică locală, care nu prevede constituirea și împuternicirea a unei astfel de comisii prin dispoziția primarului. Evaluarea bunurilor materiale ține de competența altor organe abilitate, patrimoniul, pretins nesolicitat, a fost înstrăinat fără acordul coproprietarilor, ceea ce contravine Legii nr. 387 din 25 noiembrie 2004 și în esență, contractele încheiate dolosiv constituie depozitare evidentă a coproprietarilor, deținători de cote valorice.

Recurentul a menționat că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară. Aprecieria arbitrară a probatoriului, nesoluționarea fondului cauzei, încălcarea normelor de drept material, respingerea arbitrară a cererilor reclamanților cu privire la prezentarea probatoriului pertinent, lăsarea fără răspuns a motivelor din cererea reclamanților, nu asigură echitatea procedurilor aplicate, nu asigură accesul liber la justiție și în cumul reprezintă încălcare a normelor procedurale și a drepturilor ocrotite de lege ale reclamanților. Noțiunea de proces echitabil impune ca instanța de judecată să nu-și motiveze doar sumar hotărârea sa, ci să examineze efectiv problemele esențiale care-i sunt supuse aprecierii și să nu se limiteze de a proba pur și simplu concluziile uneia dintre părți. Decizia contestată nu este conformă cadrului legal și practicii judiciare instituite, este una ilegală, neîntemeiată și nemotivată, nu are la bază principiile generale ale efectuării justiției și nu asigură contradictorialitatea procesului, egalitatea cetățenilor în fața judecății și a legii, nu este bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, neasigurând părților dreptul la un proces echitabil.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 04 iunie 2019, iar recursul a fost declarat la 03 august 2019, prin intermediul poștei (Vol.V, f.d.200).

Materialele cauzei atestă expedierea copiei deciziei instanței de apel participanților la proces la 05 iulie 2019, conform scrisorii de însoțire (Vol.V, f.d.72)

și a fost recepționată de către unii dintre recurenți, inclusiv de către avocatul Boris Onica, la 09 iulie 2019, 10 iulie 2019, 11 iulie 2019 și 17 iulie 2019, conform avizelor de recepție (Vol.V, f.d.76, 83, 85, 88, 89, 90, 98). Astfel, recursul declarat este în termen.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 30 octombrie 2019 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Verificând legalitatea actului de dispoziție contestat, prin prisma argumentelor invocate și a materialelor din dosar, coroborat cu normele de drept material și procedural aplicabile la soluționarea litigiului dedus judecății, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat de Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În temeiul art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Art. 432 alin.(4) Cod de procedură civilă statuează că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Colegiul relevă că prin dispoziția nr. 03 din 12 ianuarie 2015 a primarului Primăriei sat. Cosăuți „Cu privire la instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate”, a fost instituită comisia în acest sens (Vol.1, f.d.9).

Prin contractul de vânzare-cumpărare nr. 325 din 03 septembrie 2015, încheiat între 559 de coproprietari ai cotelor-părți de proprietate din bunurile distribuite în natură la privatizarea CAP „Avangard”, conform anexei 1 la contract, în calitate de vânzători și Alexandru Sîrghii, în calitate de cumpărător, s-au vândut și respectiv s-au procurat cotele-părți ideale în bunul imobil „toc-clădirea veche” (construcție principală), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 38, 72% din suprafața totală de

1297,4 mp și „complexul de tutun” (construcție), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 38,72% din suprafața totală de 150,1 mp, amplasate în sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.II, f.d.1).

Conform contractului de vânzare-cumpărare nr. 338 din 07 septembrie 2015, încheiat între 425 de coproprietari ai cotelor-părți de proprietate din bunurile distribuite în natură la privatizarea CAP „Avangard”, conform anexei 1 la contract, în calitate de vânzători și Alexandru Sîrghii, în calitate de cumpărător, s-au vândut și respectiv s-au procurat cotele-părți ideale în bunul imobil „toc-clădirea veche” (construcție principală), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 14,28% din suprafața totală de 1297,4 mp și „complexul de tutun” (construcție), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 14,28% din suprafața totală de 150,1 mp, amplasate în sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.I, f.d.250).

La 04 septembrie 2015 a fost încheiat contractul de vânzare-cumpărare nr.331, între 377 de coproprietari ai cotelor-părți de proprietate din bunurile distribuite în natură la privatizarea CAP „Avangard”, conform anexei 1 la contract, în calitate de vânzători și Alexandru Sîrghii, în calitate de cumpărător, prin care s-au vândut și respectiv s-au procurat cotele-părți ideale în bunul imobil „toc-clădirea veche” (construcție principală), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 18,88% din suprafața totală de 1297,4 mp și „complexul de tutun” (construcție), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 18,88% din suprafața totală de 150,1 mp, amplasate în sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.II, f.d.2).

Prin contractul de vânzare-cumpărare nr.339, încheiat la 07 septembrie 2015 între 341 de coproprietari ai cotelor-părți de proprietate din bunurile distribuite în natură la privatizarea CAP „Avangard”, conform anexei 1 la contract, în calitate de vânzători și Victor Tașnic, în calitate de cumpărător, s-au vândut și respectiv s-au procurat cotele-părți ideale în bunul imobil „zдание scladov” (construcție principală cu anexă rece), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 13,95% din suprafața totală de 369 mp și „clădirea oloiniței și morii” (construcție principală), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 12,45% din suprafața totală de 307,6 mp, amplasate în sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.II, f.d.16).

Conform contractului de vânzare-cumpărare nr.324, încheiat la 03 septembrie 2015 între 554 de coproprietari ai cotelor-părți de proprietate din bunurile distribuite în natură la privatizarea CAP „Avangard”, conform anexei 1 la contract, în calitate de vânzători și Victor Tașnic, în calitate de cumpărător, s-au vândut și respectiv s-au procurat cotele-părți ideale în bunul imobil „zдание scladov” (construcție principală cu anexă rece), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 38,98% din suprafața totală de 369 mp și „clădirea oloiniței și morii” (construcție principală), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 34,79% din suprafața totală de 307,6 mp, amplasate în sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.II, f.d.15).

La 04 septembrie 2015 a fost încheiat contractul de vânzare-cumpărare nr.329, între 453 de coproprietari ai cotelor-părți de proprietate din bunurile distribuite în natură la privatizarea CAP „Avangard”, conform anexei 1 la contract, în calitate de vânzători și Victor Tașnic, în calitate de cumpărător, conform căruia s-au vândut și respectiv s-au procurat cotele-părți ideale în bunul imobil „zдание scladov” (construcție principală cu anexă rece), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 18,90% din suprafața totală de 369 mp și „clădirea oloiniței și morii” (construcție

principală), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 16,87% din suprafața totală de 307,6 mp, amplasate în sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.II, f.d.14).

În baza contactului de vânzare-cumpărare nr. 170 încheiat la 10 iunie 2015 între 285 de coproprietari ai cotelor-părți de proprietate din bunurile distribuite în natură la privatizarea CAP „Avangard”, conform anexei 1 la contract, în calitate de vânzători și Anatolie Sinchevici, în calitate de cumpărător, s-au vândut și respectiv s-au procurat cotele-părți ideale în bunul imobil „depozit de materiale tehnice” (construcție cu anexă rece), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 15,27% din suprafața totală de 935,9 mp și „depozit de materiale tehnice” (construcție cu anexă rece), numărul cadastral xxxxx, ce constituie 15,27% din suprafața totală de 939,6 mp, amplasate în sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.II, f.d.9).

Aici este de precizat că deși, din textul contractelor se distinge existența anexelor nr.1 care ar conține lista coproprietarilor cotelor-valorice, la materialele cauzei acestea nu se regăsesc.

Prin cererea de chemare în judecată depusă la 25 aprilie 2016, reclamantii au solicitat declararea ca fiind nulă dispoziția Primarului sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 „Cu privire la instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate” cu anularea tuturor tranzacțiilor cu privire la înstrăinarea bunurilor materiale, declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu Victor Tașnic, după cum urmează: - nr. 329 din 04 septembrie 2015 a cotei valorice de 16,87% și 18,9% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; - nr. 339 din 07 septembrie 2015 a cotei valorice de 12,45% și 13,95% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx și 781710902704; - nr. 324 din 03 septembrie 2015 a cotei valorice de 34,79% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; - nr. 324 din 03 septembrie 2015 a cotei valorice de 38,98% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx 6; declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu Alexandru Sîrghii nr. 325 din 03 septembrie 2015, nr.331 din 04 septembrie 2015, nr. 338 din 07 septembrie 2015 a cotei valorice de 71,88% din bunul imobil cu număr cadastral xxxxx; declararea nulității contractului de vânzare-cumpărare încheiat cu Anatolie Sinchevici nr. 170 din 10 iunie 2015 a cotei valorice de 15,27% din bunul imobil cu numere cadastrale xxxxx; compensarea cheltuielilor de judecată (Vol.I, f.d.1-5).

Prin cererea de intervenire în proces din 23 noiembrie 2017, intervenienții principali s-au alăturat la cerințele reclamantilor, exprimând poziția în sensul susținerii cerințelor reclamantilor și au solicitat declararea ca fiind nulă dispoziția Primarului sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 „Cu privire la instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate” cu anularea tuturor tranzacțiilor cu privire la înstrăinarea bunurilor materiale, recunoașterea în calitate de proprietari la cota-parte comună din următoarele bunuri: depozitul m/t, depozit, complexul de tutun, complexul de tutun, moara, volovnicile, tocul vechi, gropile de silos, casa tractoriștilor, cormoțehul, depozitul materialelor chimice, amplasate pe teritoriul sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.III. f.d.127-129).

Prin hotărârea primei instanțe din 20 septembrie 2018, soluție menținută și de instanța de apel prin decizia din 04 iunie 2019, contestată cu prezentul recurs, a fost respinsă ca fiind tardivă acțiunea în partea contestării dispoziției Primarului sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 „Cu privire la instituirea comisiei de

inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate”. În partea ce vizează contestarea tranzacțiilor de vânzare-cumpărare, acțiunea fost respinsă ca fiind nefondată. La fel, a fost respinsă ca nefondată și cererea intervenienților principali privind recunoașterea în calitate de proprietari la cota-parte comună din bunurile enumerate în cerința formulată (Vol.IV, f.d.144, 153-160, Vol.V, f.d.63-71).

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție relevă că instanțele ierarhic inferioare prin neelucidarea completă a circumstanțelor cauzei relevante pentru soluționarea corectă a litigiului, pripit s-au pronunțat în privința tardivității unui capăt de cerere, iar în rest au constatat netemeinicia cerințelor. În atare situație, se impune casarea integrală a deciziei instanței de apel cu trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

Or, instanța de apel, în contextul prevederilor art. 373 alin.(1), (2) Cod de procedură civilă, avea obligația de a verifica în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță, precum și circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces.

În dezvoltarea soluției sale, instanța de recurs inițial va puncta despre respectarea procedurii prealabile în sensul contestării dispoziției autorității locale nr. 03 din 12 ianuarie 2015, semnată de către primar prin care s-a instituit comisia de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate.

Or, instanțele inferioare prin prisma prevederilor art. 14, 17 al Legii contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, au constatat tardivitatea acestui capăt de cerere.

La acest capitol, Colegiul notează că prin cererea adresată primarului Primăriei sat. Cosăuți, datată cu 10 martie 2016, contrasemnată de primarul M. Gîțlan, petiționarilor Veaceslav Cristal, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Petru Lozan, Eugen Cojocari, Nicolai Ciumac au solicitat anularea dispoziției nr. 03 din 12 ianuarie 2015 a primarului com. Cosăuți ca fiind ilegală (Vol.I, f.d.7-8).

Deși, este efectuată o mențiune în cererea dată din numele primarului: „primit: de studiat și de prezentat răspunsul în termenii respectivi, conform legislației”, fiind aplicată semnătura (Vol.I, f.d.8), instanțele ierarhic inferioare la soluționarea litigiului nu au verificat dacă a fost formulat un răspuns la cererea dată.

De altfel, din cererea de chemare în judecată se distinge că reclamantii cu referire la răspunsul din 18 martie 2016 au menționat despre refuzul la eliberarea copiilor contractelor de vânzare-cumpărare a cotelor valorice (Vol.I, f.d.2).

Aici este de remarcat că în răspunsul nr. 02/1-37/59 datat cu 18 martie 2016 se identifică precum că la 22 februarie 2016 sub nr. 02/1-37/17 a fost înregistrată o scrisoare din numele lui Simion Conovali (grupului de cetățeni) prin care s-ar fi solicitat informația privind perfectarea tranzacțiilor de vânzare-cumpărare, precum și numerele cadastrale a bunurilor vândute și numele cumpărătorilor (Vol.I, f.d.10).

În ceea ce vizează dispoziția contestată, anumite date că s-ar fi cunoscut despre existența acesteia, nu se profilează.

Mai mult, instanțele inferioare au reținut că unii dintre reclamanți se regăsesc în lista membrilor comisiei și astfel au considerat declarative declarațiile referitor la faptul că nu au cunoscut despre dispoziția emisă, precum și data când au luat act de aceasta. Chiar și în cazul în care unii dintre reclamanți sunt membri ai comisiei formate prin dispoziția contestată și ar fi cunoscut despre existența acesteia anterior contestării, nu este exclus dreptul reclamanților de a o contesta ulterior, în situația în care se consideră a fi vătămați într-un drept al lor.

Totodată, au constatat că dispoziția contestată a fost emisă la 12 ianuarie 2015, însă cererea prealabilă a fost înregistrată la Primăria sat. Cosăuți la 12 martie 2016, însă, de fapt, în textul cererii respective se reflectă două date calendaristice: 10 martie 2016 și 11 martie 2016 (Vol.I, f.d.8). Respectiv, instanța inferioară urma a verifica acest aspect, or, în argumentele redade de către aceasta nu se distinge decât o însușire a constatărilor primei instanțe la acest segment.

La fel, este de menționat că cererea calificată de prima instanță ca fiind prealabilă și depusă la 12 martie 2016, este semnată doar de 7 persoane, pe când cererea de chemare în judecată inițială din 25 aprilie 2016 este formulată de 14 persoane.

În această ordine de idei, Colegiul atestă lipsa unui răspuns la cererea formulată către autoritatea locală pentru anularea dispoziției nr. 03 din 12 ianuarie 2015, în situația în care instanțele inferioare prin prisma art. 14, art. 17 din Legea contenciosului administrativ constată tardivitatea acțiunii la contestarea dispoziției. Or, instanța nu putea invoca tardivitatea acestui capăt de acțiune, în condițiile în care tardivitatea nu a fost aplicată la soluționarea cererii prealabile. De altfel, instanțele nici nu au luat în considerare sau cel puțin nu au verificat existența/neexistența unui răspuns la cererea reținută ca fiind prealabilă și înregistrată la primărie la 12 martie 2016.

Cu referire la argumentele recurentului Simion Conovali precum că la examinarea cauzei au fost aplicate prevederile art. 14, 17 din Legea contenciosului administrativ nr. 793 din 10 februarie 2000, însă care nu urmau a fi aplicate, deoarece pretențiile din cererea de chemare în judecată ar fi fost judecate de instanța de judecată de drept comun, Colegiul menționează că contestarea actului administrativ se realizează prin prisma legislației privind contenciosul administrativ ca fiind normele aplicabile în astfel de litigii.

Or, recurentul se referă la determinarea competenței instanțelor de judecată la soluționarea cauzelor în cazul în care cererea de chemare în judecată conține mai multe pretenții conexe, având în vedere că dacă unele dintre pretenții sunt de competența instanței judecătorești de drept comun, iar altele de competența unei instanțe specializate, toate pretențiile se vor examina de către instanța de drept comun, reglementare inserată în art. 37¹ Cod de procedură civilă, însă nicidecum nu vizează legea aplicabilă la soluționarea cauzei în fond.

Respectiv, instanțele inferioare corect s-au referit la prevederile Legii contenciosului administrativ, mai mult că și reclamanții în cererea formulată au indicat această Lege la temeiurile de drept a acțiunii (Vol.I, f.d.3), doar că instanțele de judecată nu au elucidat complet circumstanțele relevante la acest capăt de cerere.

Subsecvent, conform art.15 alin.(1), (2) al Legii contenciosului administrativ nr.793 din 10 februarie 2000, în vigoare în perioada de referință, cererea prealabilă se examinează de către organul emitent sau ierarhic superior în termen de 30 de zile de la data înregistrării ei, decizia urmînd a fi comunicată de îndată petiționarului dacă legislația nu prevede altfel. Organul emitent este în drept: a) să respingă cererea prealabilă; b) să admită cererea prealabilă și, după caz, să revoce sau să modifice actul administrativ.

Din textul legal citat rezultă că, respectarea procedurii prelabile de soluționare a litigiului este obligatorie, în cazul contenciosului administrativ, dacă legea nu dispune altfel. Doar că, demararea procedurii prelabile și ulterior a unui proces civil este un drept al persoanei care se consideră a fi vătămată într-un drept al său recunoscut de lege și nu o obligație.

În această succesiune logică, dacă o persoană se consideră a fi vătămată într-un drept al său și dorește restabilirea acestuia, ea are dreptul de a iniția o procedură în ordinea contenciosului administrativ, doar cu respectarea unei proceduri prelabile.

Totodată, organul administrativ sesizat este obligat să examineze cererea prealabilă, fapt ce rezultă din prevederile art.15 al Legii contenciosului administrativ. Astfel, legea oferă posibilitatea persoanei de a depune cererea prealabilă și instituie obligația organului administrativ de a examina această cerere.

Pe parcursul procedurii prelabile/prejudiciare, petiționarul și autoritatea publică au dreptul de a opune reciproc toate excepțiile și a aduce toate argumentele în susținerea circumstanțelor invocate.

În cadrul examinării cererii prelabile, executându-și obligația impusă de lege, conform art.15 alin.(2) lit.a) al Legii contenciosului administrativ, organul emitent este în drept să respingă cererea prealabilă invocând sau netemeinicia, sau tardivitatea acesteia. Hotărârea adoptată de organul administrativ după examinarea cererii prelabile este actul prin care se finalizează faza prejudiciară a soluționării litigiului.

Din constatările primei instanțe se deduce că dispoziția primarului a fost emisă la 12 ianuarie 2015, cererea prealabilă a fost înregistrată abia la data de 12 martie 2016, iar cererea de chemare în judecată- la 25 aprilie 2016, adică după expirarea termenului de prescripție de 30 de zile.

Colegiul reliefă că, pentru ca instanța de judecată să respingă cererea privind anularea unui act administrativ ca fiind tardivă, din motivul tardivității cererii prelabile, era necesar ca organul emitent să invoce tardivitatea la faza prejudiciară, adică atunci când a fost sesizat de către petiționari. Însă, la caz, instanțele nici nu au constatat cel puțin existența sau inexistența unui răspuns la cererea pretinsă a fi prealabilă.

În contextul legislației în vigoare tardivitatea cererii prelabile urma a fi invocată de autoritatea administrativă în cadrul soluționării litigiului pe cale extrajudiciară, pe când la materialele cauzei lipsește un răspuns al autorității administrative la cererea prealabilă.

Pornind de la faptul că în materialele cauzei nu se identifică un răspuns al autorității publice privind tardivitatea cererii prelabile, de altfel, nici din textul referințelor prezentate nu se disting anumite ipoteze ce ar reliefa că organul emitent s-ar fi expus asupra cererii prelabile anterior adresării în instanța de judecată, cu atât mai mult sub aspectul tardivității.

În atare circumstanțe, Colegiul conchide că instanța de apel, în lipsa unei verificări a circumstanțelor stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, pripit s-a pronunțat în favoarea menținerii soluției primei instanțe privind tardivitatea unui capăt de acțiune.

Colegiul relevă că termenul de prescripție în speță urma a fi verificat prin prisma respectării termenului la depunerea cererii prealabile privind anularea actului administrativ sau motivelor care au condiționat omiterea acestuia, în situația în care cererea prealabilă ar fi fost respinsă de către organul administrativ ca fiind depusă tardiv.

În cazul în care organul emitent ar fi respins cererea prealabilă din motiv că persoana a omis termenul de adresare cu această cerere, instanța de fond, doar la cererea părții, verifică motivele omiterii și poate sau să le considere întemeiate, sau să respingă cererea ca fiind prescrisă.

Deși, instanța constată tardivitatea acțiunii privind contestarea dispoziției Primarului sat. Cosăuți nr. 03 din 12 ianuarie 2015 „Cu privire la instituirea comisiei de inventariere, estimare, repartizare și atribuire a cotei-părți valorice a gospodăriei agricole lichidate”, concomitent prin prisma art. 32 alin. (1) al Legii privind administrația publică locală nr. 436 din 28 decembrie 2006, art. 3 alin.(5) privind transmiterea valorilor mobiliare și a cotelor de participare nesolicitate în condițiile Legii nr.392-XIV din 13 mai 1999 nr. 387-XV din 25 noiembrie 2004, pct. 4, 5 din Regulamentul cu privire la transformarea cotelor-părți valorice din proprietate comună în fracție sau procente, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 93 din 05 februarie 2009, a opinat că dispoziția a fost emisă de către Primarul com. Cosăuți în corespundere cu prevederile legale. De altfel, aceste aserțiuni au fost preluate și de către instanța de apel.

În final acțiunea în această parte a fost respinsă de către prima instanță ca fiind tardivă și nicidecum ca fiind neîntemeiată. Astfel, la rejudecarea cauzei urmează a fi luate în considerare aceste aspecte, pentru a evita incertitudinile care pot fi desprinse din actul judecătoresc, în situația în care același capăt de cerere nu poate fi respins concomitent ca fiind și tardiv și ca fiind neîntemeiat, or, din partea motivatoare actelor de dispoziție a instanțelor inferioare această concluzie se deduce.

Principiul procesului echitabil, garantat de art.6 § 1 CEDO, reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil.

De asemenea, prezintă relevanță și faptul că în cererea de chemare în judecată depusă inițial, reclamantii au pretins obligarea pârâților de a prezenta copiile contractelor de vânzare-cumpărare a cotelor valorice din bunurile materiale: moara, sediul fostei brigăzi de tractoare, depozitele pentru cereale (tocul), încăperile fostului complex de creșterea vitelor, amplasate pe teritoriul sat. Cosăuți, rl Soroca, cu posibilitatea concretizării pretențiilor formulate.

Or, în sensul art. 60 alin.(3) Cod de procedură civilă, reclamantul completează temeiul acțiunii, mărește sau micșorează cuantumul pretențiilor, completează acțiunea cu pretenții accesorii sau solicită compensarea valorii obiectului pierdut sau pierit.

La acest capitol, Colegiul notează că în cadrul ședinței de judecată din 28 mai 2018 în cadrul primei instanțe, când s-a soluționat primirea cererii înaintată la 23 noiembrie 2017 de către intervenienții principali, avocatul Boris Onica s-a refuzat la moment pct.4 și pct.5,6 din cerere (Vol.IV, f.d.134 verso).

Colegiul remarcă că în pct. 4 din cerere intervenienți principali au solicitat recunoașterea în calitate de proprietari la cota-parte comună din următoarele bunuri: depozitul m/t, depozit, complexul de tutun, complexul de tutun, moara, volovnicile, tocul vechi, gropile de silos, casa tractoriștilor, cormoțehul, depozitul materialelor chimice, amplasate pe teritoriul sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.III, f.d.127-129).

În pledoariile avocatului Boris Onica, în pct. 6 al solicitărilor se pretinde separarea cotelor-valorice a reclamanților, proprietari la cota-parte comună din următoarele bunuri: depozitul m/t, depozit, complexul de tutun, complexul de tutun, moara, volovnicile, tocul vechi, gropile de silos, casa tractoriștilor, cormoțehul, depozitul materialelor chimice, amplasate pe teritoriul sat. Cosăuți, rl Soroca (Vol.IV, f.d.97-100).

În final prima instanță respinge integral ca fiind nefondată acțiunea intervenienților principali Ivan Grosu, Eugenia Aga, Ivan Lozan, Constantin Gîțlan, Nicolai Lozan, Alexandr Cojucari, Raisa Manea, Raisa Lozan, Ivan Sîrbulenco, Fevronia Lozan, Victoria Lozan, Raisa Murzac, Ion Serbulenco, Elena Serbulenco cu privire la recunoașterea ca fiind proprietari la cota-parte comună din bunurile imobile și anume: depozitul m/t, depozit, complexul de tutun, complexul de tutun, moara, volovnicile, tocul vechi, gropile de silos, casa tractoriștilor, cormoțehul, depozitul materialelor chimice, amplasate pe teritoriul com. Cosăuți, rl Soroca (Vol.IV, f.d.160).

Din conjunctura redată supra se profilează că avocatul Boris Onica se refuză la pct. 4 din cererea formulată la 23 noiembrie 2017, în pledoarii se pretinde deja separarea cotelor-valorice a reclamanților și în consecință instanța respinge ca fiind nefondată cererea intervenienților principali cu privire la recunoașterea ca fiind proprietari la cota-parte comună din bunurile imobile, însă nu se determină cert care sunt cerințele formulate, care sunt pretențiile menținute în final de către reclamanți și intervenienții principali și dacă se renunță la anumite cerințe formulate.

Or, aceste împrejurări urmau a fi stabilite cert în situația în care în contextul prevederilor art. 240 alin.(3) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant. În partea motivatoare a hotărârii, prima instanța a generalizat prin faptul că reclamanții și intervenienții principali nu au prezentat confirmarea dreptului de proprietate asupra bunurilor pretinse.

Concomitent, Colegiul învederează că legea procesuală civilă prezumă dreptul instanței de a se expune asupra inițiativelor în cadrul unui proces. În contextul dat, Colegiul citează prevederile art. 26 alin. (2) Cod de procedură civilă, conform cărora contradictorialitatea presupune organizarea procesului astfel încât părțile și ceilalți participanți la proces să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a alege modalitățile și mijloacele susținerii ei de sine stătător și independent de instanță, de alte organe și persoane, de a-și expune opinia asupra oricărei probleme de fapt și de drept care are legătură cu pricina dată judecării și de a-și expune punctul de vedere asupra inițiativelor instanței.

De altfel, Colegiul reiterează că prin cererea de chemare în judecată se contestă contractele de vânzare-cumpărare ale cotelor valorice nr.329 din 04 septembrie 2015, nr.339 din 04 septembrie 2015, nr.324 din 03 septembrie 2015, nr.325 din 03 septembrie 2015, nr.331 din 04 septembrie 2015, nr.338 din 07 septembrie 2015, nr.170 din 10 iunie 2015 încheiate cu Victor Tașnic, Alexandru Sîrghii și Anatolie Sinchevici în calitate de cumpărători. La fel, avocatul Boris Onica în solicitările enumerate în pledoariile sale, cu referire la contractele de vânzare-cumpărare a căror nulitate s-a pretins, a redat aceleași contracte din acțiune.

Prima instanță, deși, prin hotărâre a respins integral ca fiind nefondată acțiunea privind declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare, contrar normei de drept procedural evocată supra s-a pronunțat doar în partea respingerii integrale ca fiind nefondată acțiunea cu privire la declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare nr.329 din 04 septembrie 2015, nr.339 din 04 septembrie 2015, nr.324 din 03 septembrie 2015, nr.325 din 03 septembrie 2015, nr.170 din 10 iunie 2015. O soluție sau o dispoziție a acesteia referitor la contractele de vânzare-cumpărare nr.331 din 04 septembrie 2015, nr.338 din 07 septembrie 2015, nu se distinge.

Aici este de remarcat că în textul hotărârii motivate instanța reiterează cerințele cu privire la contestarea contractelor de vânzare-cumpărare, enumerând toate contractele (Vol.IV, f.d.158), doar că motivează respingerea acțiunii pe capătul de cerere privind declararea nulității contractelor de vânzare-cumpărare nr.329 din 04 septembrie 2015, nr.339 din 04 septembrie 2015, nr.324 din 03 septembrie 2015, nr.325 din 03 septembrie 2015, nr.170 din 10 iunie 2015 (Vol.IV, f.d.159).

La examinarea cauzei în ordine de apel acest aspect, la fel, a fost eludat, însă la rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează a lua în considerare aceste circumstanțe și a se pronunța pornind de la pretențiile înaintate.

Subsidiar Colegiul evidențiază că instanțele nu au verificat dacă numerele cadastrale din cerințe coincid cu numerele reflectate în contractele de vânzare-cumpărare contestate, în situația în care acestea identifică imobilele, având în vedere și faptul că reclamantii anterior înaintării acțiunii în instanță nu obținuse copiile contractelor. Aici este de precizat că numerele cadastrale conform cerinței cu privire la nulitatea contractului de vânzare-cumpărare nr.324 din 03 septembrie 2015 diferă de numerele cadastrale reflectate în contract (Vol.II, f.d.15).

Concomitent Colegiul notează că prima instanță nu a luat în considerare că corespondența adresată pârâtei Lilia Șestacov s-a remis instanței cu mențiunile: „decedată” (Vol.II, f.d.43-44), „nereclamat” (Vol.II, f.d.73-74), „necunoscut” (Vol. II, f.d.204), respectiv la rejudecare cauzei urmează a fi elucidat și acest aspect.

De altfel, prima instanță nici nu a apreciat înscrisurile prezentate de către reclamant și intervenienții principali, care în opinia lor justifică pretențiile formulate sau cel puțin nu le-a apreciat relevanța acestora litigiului.

Totodată, pe parcursul judecării cauzei în prima instanță au fost formulate cereri privind prezentarea de către pârâți a contractelor de vânzare-cumpărare cu anexe, deoarece prezentarea acestora a fost incompletă.

Or, reclamantii au indicat despre faptul că nu au avut acces la copiile contractelor de vânzare-cumpărare anterior adresării în instanță, iar în baza art. 119 alin.(1) Cod de procedură civilă, dacă în procesul de adunare a probelor apar dificultăți, instanța este obligată să contribuie, la solicitarea părților și altor

participanți la proces, la adunarea și prezentarea probelor necesare, cu excepția cazurilor în care instanța constată că cererea de reclamare a probelor este înaintată în mod neîntemeiat și cu scopul vădit de a tergiversa examinarea cauzei sau proba reclamată este în mod vădit lipsită de relevanță.

Mai mult, posibilitatea valorificării dreptului de prezentare a probelor se menține și în instanța de apel, pornind de la prevederile art. 372 alin. (1) Cod de procedură civilă care stipulează că părțile și alți participanți la proces au dreptul să prezinte noi probe dacă acestea respectă prevederile art. 119¹ alin. (2), dacă acestea nu au fost reclamate de către prima instanță la cererea participanților la proces sau dacă au fost restituite în mod nejustificat de către prima instanță.

Aici Colegiul reiterează că contractele de vânzare-cumpărare a cotelor valorice sunt anexate la materialele cauzei fără anexele nr.1, care conțin lista coproprietarilor/vânzători, care și urmau să semneze aceste contracte.

Lucrările dosarului denotă că prima instanță și-a neglijat obligația sa de a aprecia probele, de a determina circumstanțele importante pentru soluționarea corectă a litigiului, or, fiecare problemă urmează să fie pusă astfel încât să se poată da un răspuns afirmativ sau negativ, reglementare legală inserată în art. 238 alin.(2) Cod de procedură civilă.

Mai mult, în conformitate cu art. 241 alin. (5) Cod de procedură civilă, în motivare se indică: circumstanțele cauzei, constatate de instanță, probele pe care se întemeiază concluziile ei privitoare la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

În acest context Colegiul reține ca fiind relevante și argumentele părții recurente referitor la aprecierea arbitrară a probelor de către instanța judecătorească, respingerea arbitrară a cererilor reclamantilor cu privire la prezentarea probatoriului pertinent, lipsa răspunsului la motivele expuse în cerere, care le încalcă drepturile ocrotite de lege.

În conformitate cu art. 130 alin. (1), (3), (4) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei. Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

Colegiul la caz consideră necesar de a preciza că în jurisprudența CtEDO s-a relevat că scopul articolului 6 § 1 CEDO este, *inter alia*, de a impune unei „instanțe judecătorești” obligația de a efectua o examinare adecvată ale afirmațiilor, argumentelor și probelor prezentate de către părți, fără a prejudicia aprecierea dată de instanță acestora sau relevanța acestora pentru hotărârea pe care o va adopta, având în vedere că nu este sarcina Curții să examineze dacă argumentele au fost examinate corespunzător (a se vedea Mitrofan v. Moldova, nr. 50054/07, § 48, hotărârea definitivă din 15 aprilie 2013, Perez v. Franța [MC], nr. 47287/99, § 80, CEDO 2004-I, și Buzescu v. Romania, nr. 61302/00, § 63, 24 mai 2005).

Totodată, în cauza Suominen c. Finlandei, (citată mai sus, § 37), după cum urmează: „... rolul unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Mai mult, o decizie motivată oferă părții posibilitatea de a o contesta, precum și posibilitatea ca decizia să fie revizuită de către o instanță de recurs. Doar prin adoptarea unei decizii motivate poate avea loc un control public al administrării justiției (a se vedea Hirvisaari.c. Finlandei, nr. 49684/99, § 30, 27 septembrie 2001, neraportat).”

Dreptul de a fi auzit, prin urmare, include nu doar posibilitatea de a prezenta argumente instanței, dar de asemenea obligația corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. Prezintă importanță și folosirea criteriilor pentru determinarea corectă a naturii juridice a litigiului dat, rezultând din specificul acestui și care presupune în sine lămurirea completă și pe bază de dovezi certe, pertinente și concludente a situației de fapt.

Mai mult, la examinarea cauzelor, instanțele urmează să se conducă nemijlocit de principiul adevărului obiectiv, care se manifestă prin stabilirea multilaterală, completă și obiectivă a tuturor circumstanțelor care au importanță pentru justa soluționare a cauzei. De altfel, o hotărâre judecătorească motivată în sensul respectării cerințelor 6 § 1 CEDO, presupune o examinare reală a problemelor esențiale relevate în speță, cel puțin pentru a le aprecia relevanța. Pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea ar trebui să evidențieze că judecătorul a examinat cu adevărat chestiunile esențiale ce i-au fost prezentate (Boldea împotriva României din 15 februarie 2007, paragraful 29; Helle împotriva Finlandei din 19 februarie 1997, paragraful 60).

Astfel, instanța de apel verificând legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe, a ignorat obligațiile sale prevăzute de norma procedurală și doar a însușit argumentele primei instanțe, fără o analiză completă și multiaspectuală a acestora prin prisma argumentelor apelanților, probelor administrate, circumstanțelor cauzei și normelor de drept pertinente speței.

La caz, este evident că constatările instanței de apel nu conțin o argumentare certă, bazată pe suportul probator existent la materialele cauzei, din care să rezulte procesul deliberării și adoptării soluției emise, astfel încât instanța de recurs fiind în dificultate de a exercita controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea soluției adoptate.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel urmează să ia în considerare circumstanțele conturate anterior, la fel, să stabilească care este cererea prealabilă și cine a semnat-o, care este soluția la cererea prealabilă, în caz că există și dacă organul administrativ a invocat tardivitatea sau s-a referit la temeinicia cererii prealabile, care sunt pretențiile finale ale reclamantilor și intervenienților principali, să determine cercul participanților, în special a părților și ca urmare a elucidării acestor aspecte și alte împrejurări importante pentru soluționarea corectă a litigiului, iar actul de dispoziție emis să corespundă atât prevederilor naționale, cât și standardelor CEDO în ceea ce vizează motivarea acestora.

Totodată, instanța de apel urmează să verifice și circumstanțele cauzei în partea ce țin de argumentele invocate de recurenți, probele, obiecțiile acestuia în raport cu pretențiile sale și obiecțiile părții oponente, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil garantat de art. 6 § 1 CEDO. Procesul echitabil presupune

asigurarea, garantarea și respectarea principiilor contradictorialității, egalității armelor în proces.

Din considerentele menționate, având în vedere că examinarea cauzei în ordine de apel s-a realizat în mod incomplet și fără o apreciere și elucidare corespunzătoare a circumstanțelor importante pentru soluționarea corectă a litigiului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul declarat și va casa integral decizia instanței de apel cu trimiterea spre rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

În conformitate cu prevederile art. 442, art. 444, art. 445 alin. (1) lit. c) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari.

Se casează integral decizia din 04 iunie 2019 a Curții de Apel Bălți, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Anatolie Sapojnic, Veaceslav Cristal, Grigore Lozan, Vasilii Starșii, Ivan Galac, Nicolai Zagaevschii, Victor Polejaev, Fiodor Pacatos, Simion Conovali, Ivan Manea, Grigore Cojocari, Mihail Cristal, intervenienți principali Ivan Grosu, Eugenia Aga, Ivan Lozan, Constantin Gîtlan, Nicolai Lozan, Alexandr Cojucari, Raisa Manea, Raisa Lozan, Ivan Sîrbulenco, Fevronia Lozan, Victoria Lozan, Raisa Murzac, Ion Serbulenco, Elena Serbulenco împotriva Primăriei satului Cosăuți, raionul Soroca, Ion Palii, Victor Tașnic, Aurel Lupu, Alexandru Sîrghii, Andrian Dumitraș, Lilia Șestacov, Alexandru Mărîi, Svetlana Zgardan, Larisa Topală, Anatolie Sinchevici, Oficiul Cadastral Teritorial Soroca cu privire la declararea actelor ca fiind nule, cu trimiterea cauzei spre rejudecare în Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Oleg Sternioală

Judecătorii

Ala Cobăneanu

Galina Stratulat

Svetlana Filincova

Victor Burduh